

УДК 37.014.5(063)

Реформування української вищої освіти: деякі ризики

Віль Бакіров,

доктор соціологічних наук, професор, ректор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Гучасне суспільство, на що звернув увагу У. Бек, продукує нові ресурси, водночас продукує й відтворює різноманітні ризики [1, с. 22]. Тому надзвичайно вчасним є обговорення актуальних і потенційних ризиків у сфері освіти, їх ідентифікації, осмислення, оцінки й пошуку адекватних підходів до нейтралізації.

Українська вища школа перебуває зараз у стані масштабного реформування. Важливо не лише фіксувати повільність і непослідовність реформ, але й звертати увагу на різноманітні ризики, що породжуються реформами.

Не вдаючись до глибокого й спеціального аналізу, назвемо лише деякі з реформ, навколо яких породжуються кластери відповідних ризиків.

Поглиблення автономії ЗВО у визначенні змісту освітньо-професійних програм. З одного боку, університети отримують свободу у виборі навчальних курсів, обсягів, форм і методів викладання. Але з іншого, — виникає ризик, що під тиском корпоративних інтересів і суб'єктивних обставин із навчального процесу зникатиме гуманітарна складова, а також суттєво знижуватиметься фундаментальна математична й природнича підготовка майбутніх фахівців. Крім того, віднесення вибору 25 % навчальних курсів до прерогативи студентів несе у собі вагомий ризик збіднення та спрощення змісту навчання, якщо студенти не отримуватимуть кваліфікованої консультативної допомоги.

Розбудова зовнішніх і внутрішніх систем забезпечення якості освіти — надзвичайно важливе завдання, яке тим не менше може обернутися погіршенням умов викладацької діяльності через те, що ЗВО можуть обирати не викладацькоцентристську парадигму забезпечення якості (передбачає створення для викладачів комфортних умов діяльності, інформаційне, матеріально-технічне та інше супроводження викладацької роботи), а парадигму бюрократичну, тобто наголос на посиленні механізмів контролю над викладанням, на тотальній регламентації роботи викладачів, унаслідок чого послаблюється креативний і пошуковий аспекти викладання.

Розподіл держзамовлення на засадах «широкого» конкурсу. Ця безумовно позитивна новація несе в собі ризик перетікання абітурієнтів і потім студентів із регіональних міст до столиці та декількох привабливих міст, унаслідок чого занепадатимуть вищі навчальні заклади і, відповідно, наукове й культурне життя в регіонах.

Внаслідок реформ виникає ситуація досить жорсткої конкуренції між вищими навчальними закладами за студентів і відповідні фінансові ресурси. Через це виникають ризики вдавання певних ЗВО до інструментів недобросовісної конкуренції, а саме: демпінгові ціни на освітні послуги, послаблення вимог до студентів, спрощення й профанація навчального процесу, поширення фейкової інформації

про здобутки та історію навчального закладу тощо. Внаслідок цього страждатиме репутація української вищої школи й значна кількість абітурієнтів стане переорієнтовуватися на навчання за кордоном.

Окремої розмови заслуговують пропозиції щодо переходу на нову модель економічної діяльності вищої школи, що передбачає зміну статусу державних вищих навчальних закладів і перетворення їх на небюджетні неприбуткові установи. Така модель покликана поширити фінансову автономію ЗВО при збереженні за ними режиму пільгового оподаткування. Проте необхідно прорахувати й оцінити всі можливі ризики, що виникатимуть при застосуванні цієї моделі, особливо, якщо виникнуть проблеми зі збереженням пільгового оподаткування.

Підбиваючи підсумки, згадаймо Е. Гідденса, який зазначив, що підвищена ризикованість повсякденного життя змушує як пересічних людей, так і експертів змінювати відповідним чином моделі мислення, постійно мислити в поняттях ризику й оцінки ризику [2, с. 119]. Повною мірою це стосується і складних процесів, що відбуваються у сучасній вищій освіті.

Література

1. Бек У. Общество риска на пути к другому модерну / Ульрих Бек. — Москва : Прогресс-Традиция, 2000. — 383 с.
2. Гидденс Е. Судьба, риск и безопасность / Е. Гидденс // THESIS. — 1994. — № 5. — С. 119.

Vil Bakirov

Reforming Ukrainian Higher Education: Certain Risks

Abstract.

The report is focused on existing and potential risks in the field of education, their identification, comprehension, assessment and search of corresponding approach to their elimination. The Ukrainian higher education is being under large-scale reforming, which creates clusters of the corresponding risks. The article stresses the risks caused by expansion of the Higher Education Institutions autonomy in the determination of the content of educational and vocational programs, development of external and internal systems for education quality assurance, distribution of the state orders on the basis of “wide” competition, and rather fierce competition among higher education institutions for students and corresponding financial resources.

Key words: higher education reforming, risk and risk assessment.

15.02.2018